

Regeringens proposition

1975/76: 38

om ändring i kyrkolagen

beslutad den 23 oktober 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

G. E. STRÄNG

HANS GUSTAFSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

1975 års kyrkomöte har för sin del antagit ett lagförslag av innebörd att icke prästvigd medlem av svenska kyrkan skall få biträda vid utdelande av nattvarden efter tillstånd av domkapitlet.

I propositionen föreslås att riksdagen antar lagförslaget.

Förslag till

Lag om ändring i kyrkolagen

Härigenom föreskrives följande.

Utan hinder av 11 kap. 10 § kyrkolagen får icke prästvigd medlem av svenska kyrkan biträda vid utdelande av nattvarden om domkapitlet ger medlemmen tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall avse viss församling. Det får meddelas endast efter framställning av pastor och medgivande av kyrkorådet.

Bilaga

Nr 4

Regeringens skrivelse till kyrkomötet angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m.;

beslutad den 18 juni 1975.

Regeringen överlämnar till kyrkomötet bifogade utdrag av regeringsprotokoll, betänkande och remissammanställning för det yttrande som föredraganden hemställt om.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

HANS GUSTAFSSON

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-06-18

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Bengtsson, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Skrivelse till 1975 års allmänna kyrkomöte angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 mars 1968 tillkallade chefen för utbildningsdepartementet samma dag biskopen Ragnar Askmark, professorn Åke Andrén, kontraktsprosten Pehr Edwall, musikk Direktören Harald Göransson och författarinnan Britt G. Hallqvist för att inom departementet biträda med revidering av den svenska kyrkohandboken och övriga kyrkans böcker i den mån de berörs av en handboksrevision.

De sakkunniga, som antog namnet 1968 års kyrkohandbokskommitté, har den 28 november 1974 avlämnat delbetänkandet (SOU 1974: 66, 97, 98) Svenska kyrkans gudstjänst, band 1—3, jämte bilagor (SOU 1974: 67, 68).

Betänkandet har remissbehandlats och en sammanställning (stencilrad) har gjorts av de avgivna remissyttrandena.

Kyrkohandbokskommitténs förslag om icke prästvigds medverkan vid utdelande av nattvarden torde kräva ändring av 11 kap. 10 § 1686 års kyrkolag. Enligt kommitténs förslag skall nämligen den icke prästvigde personligen utdela brödet och vinet samt därvid uttala de med utdelandet förenade orden. Lagändringen bör ske genom en särskild lag. Denna kan ges i huvudsak följande utformning:

”Utan hinder av 11 kap. 10 § kyrkolagen får icke prästvigd medlem av svenska kyrkan medverka vid utdelande av nattvarden om domkapitlet ger medlemmen tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall avse viss församling. Det får meddelas endast efter framställning av pastor och medgivande av kyrkorådet.”

Jag hemställer att regeringen inhämtar kyrkomötets yttrande över sakkunnigförslaget och remissyttrandena.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att inhämta kyrkomötets yttrande i ärendet.

Bilaga

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE

Nr 29

Till REGERINGEN

Beredningsutskottets betänkande nr 1 med anledning av dels regeringens skrivelse angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m. såvitt avser fråga om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution, dels ock i detta ämne väckta motioner

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 29 september 1975 har bifallit vad utskottet hemställt.

Stockholm den 30 september 1975

OLOF SUNDBY

Bengt Törnell

Nr 1

Beredningsutskottets betänkande med anledning av dels regeringens skrivelse angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m. såvitt avser fråga om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution, dels ock i detta ämne väckta motioner

Regeringen har i skrivelse, beslutad den 18 juni 1975, nr 4, till kyrkomötet överlämnat utdrag av regeringsprotokoll jämte det av 1968 års kyrkohandbokskommitté avgivna betänkandet Svenska kyrkans gudstjänst, band 1—3 (SOU 1974: 66, 97, 98) och bilagor (SOU 1974: 67, 68) samt remissyttranden för att inhämta kyrkomötets yttrande häröver, bland annat i vad avser fråga om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution. Skrivelsen har hänvisats till beredningsutskottet samt till kyrkolagsutskottet så vitt gäller ifrågasatt ändring av kyrkolag.

Kyrkohandbokskommittén föreslår att domkapitel skall få meddela tillstånd åt icke prästvigd medlem av Svenska kyrkan att medverka vid utdelandet av nattvarden i viss församling efter framställning av pastor och förklaring av kyrkorådet att det icke har något att erinra häremot. Regleringen föreslås ske genom dels handboksändring, dels i administrativ ordning givna bestämmelser. För förslagen härtill samt motiven får utskottet hänvisa till betänkandet, band 1 s. 166 ff. I det till skrivelsen fogade utdraget av regeringsprotokollet anförs att förslaget torde kräva ändring av kyrkolag, i huvudsak enligt den utformning som anges i protokollet.

I samband med skrivelsen har beredningsutskottet behandlat motioner som hänvisats till utskottet samt till kyrkolagsutskottet så vitt gäller ifrågasatt kyrkolagsändring, nämligen motion nr 35, av herr biskop *Gärtner m. fl.*, nr 63, av herr *Johansson m. fl.*, samt nr 84, av herr *Wangby m. fl.* Till innehållet i dessa motioner återkommer utskottet i det följande.

Frågans tidigare behandling

Frågan om icke prästvigds medverkan vid nattvardens utdelande har under lång tid och vid flera kyrkomöten varit aktuell. Utskottet får hänvisa till redogörelser i särskilda utskottets betänkande, nr 1, vid 1970 års kyrkomöte samt i betänkandet Svenska kyrkans gudstjänst, band 1 s. 167—172.

I huvudsak har tre motiv anförts för den ifrågasatta medverkan av icke prästvigd kyrkomedlem. Det motiv som alltmer trätt i förgrunden är att det på grund av nattvardsväckelsen på många håll anses föreligga ett faktiskt behov av hjälp åt präst vid nattvardens utdelande. Ett skäl som efter hand kommit att avvisas eller föras åt sidan är det för änd-

ringen ursprungligen angivna, nämligen önskan att tillmötesgå önskemål från predikanter inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Slutligen har av och till anförts som angeläget att diakonatet tillerkändes också liturgiska funktioner i Svenska kyrkan.

För genomförandet av ändringen har två olika vägar angetts. Det har under ett tidigare skede ansetts att lösningen borde ske genom en utvidgning av det veniainstitut varom 19 kap. 4 och 5 §§ 1686 års kyrkolag stadgar. Sedermera har anförts att lösningen borde kunna vara av samma art som i fråga om lekmans medverkan med textläsning i gudstjänsten, reglerad i administrativ ordning genom KC 1959-04-10.

Kyrkohandbokskommitténs utredning 1970

I anledning av framställningar från 1963 års och 1968 års kyrkomöten med begäran om utredning och förslag i frågan överlämnade Kungl. Maj:t till 1968 års kyrkohandbokskommitté att utreda, huruvida behov förelåg av hjälp från icke prästvigds sida vid nattvardens utdelande och i vilka former medverkan kunde möjliggöras. Enligt direktiven skulle uppdraget fullgöras under iakttagande av att veniainstitutet icke fick utvidgas.

Kyrkohandbokskommittén avgav 1970-01-27 ett betänkande med huvudsakligt innehåll att behov av den ifrågasatta medverkan förelåg. Den kunde enligt kommittén möjliggöras genom en liturgisk anvisning och genom i administrativ ordning givna bestämmelser. I anslutning till en inom ecklesiastikdepartementet i november 1965 dagtecknad promemoria och en skrivelse från ärkebiskopen till utbildningsdepartementet 1969-01-03 föreslogs en reglering efter samma princip som i fråga om lekmans medverkan med textläsning i gudstjänsten. Kommittén anknöt dock icke som i de nämnda dokumenten till den i KC 1959-04-10 givna regleringen enligt vilken tillståndet gavs av domkapitel. Kommittén anknöt i stället till den i KC 1969-04-11 ändrade regleringen enligt vilken tillståndet meddelas av pastor eller den präst i pastoratet han i sitt ställe förordnar. I såväl den ursprungliga som den ändrade regleringen har medverkan gjorts beroende av att kyrkorådet förklarat sig icke ha något att erinra häremot.

Kommitténs teologiska huvudmotivering för lösningen var att medverkan endast avsåg utdelandet av brödet eller vinet.

Om icke prästvigd person medverkar vid nattvardsdistributionen och uppgiften inskränks härtill, förvaltar prästen fortfarande sakramentet, dvs. ansvarar för dess utdelande och förrättar gudstjänsten i fråga. Endast själva det manuella rätkandet av bröd och vin till nattvardsgästen har han vid sin sida en icke prästvigd medhjälpare, som av tidsskäl eller andra orsaker fått uppgiften att här hjälpa till. Sakramentsförvaltningen åvilar fortfarande prästen, utan inskränkning härav. Principen rite vocatus berörs över huvud icke av det som sker.

Ärendets behandling i 1970 års kyrkomöte

Sedan betänkandet remissbehandlats, varvid tolv av fjorton instanser helt eller i huvudsak tillstyrkte förslaget, överlämnades ärendet för yttrande till 1970 års kyrkomöte. I mötet bröt sig meningarna starkt i vad avser frågan, huruvida ändringen av teologiska skäl var möjlig och i vilken lagteknisk form den skulle kunna möjliggöras.

Särskilda utskottet, till vilket ärendet hänvisats, tillstyrkte kommittéförslaget. Till betänkandet var emellertid fogade två reservationer, vari frågan om den föreslagna medverkans teologiska innebörd tolkades på ett helt annat sätt än i kommittéförslaget och av utskottsmajoriteten. Det framhölls att nattvardens utdelande, bestående av både rätkandet av bröd och vin och de därvid uttalade distributionsorden, måste anses utgöra en väsentlig del av nattvardsfirandet, sett såsom en helhet. Ofrånkomligen måste denna del höra till sakramentsförvaltningen, som enligt kyrkans bekännelse är ett av Gud, genom kyrkan givet uppdrag som givits åt prästämbetet. I båda reservationerna togs sålunda avstånd från kommitténs uppfattning att principen om rite vocatus över huvud icke berördes. I båda fallen underkändes därför kommitténs parallellisering med frågan om lek mans medverkan med textläsning.

Den ena reservationen utmynnade i ett avstyrkande av hela saken. Den andra reservationen åter förde resonemanget över till förslag angående ändring som skulle möjliggöra medverkan vid nattvardens utdelande, då verkligt behov därav förelåg. Lösningen kunde då emellertid endast ligga i "en kyrklig auktorisation, jämförlig med den, som är föreskriven för predikobiträden", dvs. *venia concionandi*. I enlighet härmed borde tillstånd till medverkan ges av biskopen jämlikt 24 kap. 1 § 1686 års kyrkolag. Regleringen borde ske i kyrkolags ordning, då det gällde ett område som materiellt ansågs ha kyrkolags karaktär.

Vid behandlingen i plenum framställdes yrkanden om beslut i enlighet med de tre anförda ställningstagandena. Det sistnämnda kom att vinna mötets bifall. Mötet beslöt sålunda hos Kungl. Maj:t hemställa om en ändring genom de av mötet antagna regleringarna i form av dels en liturgisk anvisning, dels ett kyrkolagsförslag.

Kyrkomötets skrivelse sändes på remiss, varvid fjorton av sjutton remissinstanser tillstyrkte den föreslagna ändringen, några dock under uttalande att den bort genomföras utan den av kyrkomötet beslutade lagstiftningsvägen. Karlstads domkapitel ansåg sig icke kunna ta ställning. En utredning om prästämbetets religiösa karaktär och innebörd måste enligt dess mening först komma till stånd.

Kyrkohandbokskommitténs utredning 1974

Efter remissbehandlingen beslöt Kungl. Maj:t 1971-06-04 att vad i ärendet förekommit icke skulle föranleda någon annan åtgärd än att

handlingarna skulle överlämnas till kyrkohandboks-kommittén för att övervägas i samband med fullgörande av dess utredningsuppdrag. Kommitténs förnyade utredning har genom regeringens skrivelse till innevarande kyrkomöte överlämnats för yttrande.

Förslaget i den förnyade utredningen har det huvudsakliga innehåll som inledningsvis angivits. I sak har kommittén icke funnit skäl att frångå sin tidigare uppfattning om medverkans teologiska innebörd och om hur den lagtekniskt bör möjliggöras. Utöver vissa förtydliganden inskränker sig ändringarna i detaljer till att tillstånd till icke prästvigds medverkan vid nattvardens utdelande skall lämnas av domkapitlet, icke av pastor eller den präst i pastoratet han i sitt ställe därtill förordnar.

Remissbehandlingen av 1974 års utredning

Kyrkohandboks-kommitténs förslag i ärendet har sänts på remiss till ett stort antal instanser i samband med remissen av kommitténs 1974-11-28 avgivna betänkande Svenska kyrkans gudstjänst. Såsom framgår av den till kyrkomötet överlämnade remissammanställningen s. 78—83 och s. 86 har endast en mindre grupp instanser över huvud taget yttrat sig i vad avser detta ärende. Av domkapitlet, som tidigare behandlat ärendet, är det dock endast Stockholms domkapitel som icke yttrar sig. Karlstads domkapitel vidhåller den ovan angivna uppfattningen att ställningstagande måste uppskjutas till dess att prästämbetets religiösa innebörd och karaktär har utretts. Göteborgs domkapitel avstyrker under hänvisning till tidigare yttranden. Härnösands och Visby domkapitel tillstyrker en ändring i enlighet med resp. i anslutning till 1970 års kyrkomötes beslut. Övriga domkapitel tillstyrker kommitténs förslag, varvid dock Västerås och Luleå domkapitel anför skäl för en särbehandling i vad avser det vigda diakonatet. Sex ledamöter av tillstyrkande instanser har reserverat sig eller avgivit särskilda yttranden. Uppsala domkapitel tillstyrker förslaget men anser därjämte att kyrkolagsändring krävs.

Motionerna

Såsom ovan framhölls har olika motiv anförts för en ändring angående icke prästvigds medverkan vid nattvardens utdelande. Alltsedan 1968 års kyrkomöte har utgångspunkten för en ändring varit de behov som ansetts föreligga av en lekmanamedverkan. Då det tillika ansetts att diakoner och diakonissor bör ifrågakomma för den ifrågasatta medverkan har enligt yrkande i plenum vid sagda kyrkomöte införts termen "icke prästvigd", varmed inbegrips även dem som vigts till diakon/diakonissa. Kommittén har uttryckligen påpekat denna innebörd men har tillagt att den därmed "icke tagit ställning till den större frå-

gan om diakonivigdas befattning med nattvardens utdelande i övrigt".

Vid remissbehandlingen av kommitténs förnyade utredning har i vissa yttranden anförts att kommittén bort utforma ett förslag vari diakonatet gavs en särställning i regleringen; så bl. a. Diakoninämnden. I motionerna nr 35 och 63 inriktas uppmärksamheten på diakonatet och den föreslagna medverkan. I motion nr 35, av herr biskop *Gärtner m. fl.*, hemställs att medverkan inskränks till att uteslutande gälla dem som enligt Svenska kyrkans ordning vigts till diakonatet. För motivering och lagförslag hänvisas till motionen.

I motionen nr 63, av herr *Johansson m. fl.*, hemställs att de som enligt kyrkans ordning vigts till diakonatet skall av biskop kunna ges tillstånd till medverkan, ett tillstånd avsett att gälla tills vidare och för stiftets församlingar. Samtidigt föreslås att andra icke prästvigda kyrkomedlemmar skall kunna ges tillstånd till medverkan. I detta fall avses tillståndet bli lämnat av domkapitlet och avse viss församling. För motivering och lagförslag hänvisas till motionen.

Under ärendets behandling har såsom ovan angavs ett motiv varit att med ändringen tillgodose önskemål från predikanter inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Vid remissbehandlingen av kommitténs förnyade utredning har detta motiv aktualiserats i några yttranden, bl. a. av Evangeliska fosterlandsstiftelsens styrelse.

I motion nr 84, av herr *Wangby m. fl.*, är detta motiv i centrum. Liksom i vissa remissyttranden understryks att relationerna till Evangeliska fosterlandsstiftelsen kräver en lösning i vad gäller sakramentsförvaltningen, och att utredningen Gemensamt nattvardsfirande ställer saken på sin spets. Om detta förslag skulle genomföras men däremot icke förslaget angående icke prästvigds medverkan, skulle präst i Svenska kyrkan kunna tjäna tillsammans med stiftelsepredikant som tillämpar egen sakramentsförvaltning under det att predikant som är lojal mot kyrkans ordningar skulle vara förhindrad att utföra sådan gemensam tjänst. Enligt motionärerna skulle de inomkyrkliga förhållandena beträffande nattvardsfirandet ha lösts först. Om förslaget angående icke prästvigds medverkan, vilket för Stiftelsen anses ha större betydelse än det om gemensamt nattvardsfirande, icke genomförs bör enligt motionärerna förhållandet Svenska kyrkan—Evangeliska fosterlandsstiftelsen ändå lösas vid detta kyrkomöte. För motivering i övrigt och lagförslag hänvisas till motionen.

I samtliga tre motioner framläggs förslag till kyrkolagstiftning. I detta fall anges motiv för att denna lagtekniska lösning valts. Det torde kunna antas att ett i varje fall bidragande skäl varit att regeringsprotokollet, bifogat regeringens skrivelse, innehåller att denna lagstiftningsform bör ifrågakomma.

Utskottet

Kyrkohandbokskommitténs förslag om icke prästvigds medverkan vid nattvardens utdelande har av utskottet bedömts främst med hänsyn till om det av teologiska skäl kan genomföras och om det finns praktiska behov som gör det angeläget att så sker.

Enligt utskottets mening kan och bör den ifrågasatta medverkan av icke prästvigd motiveras utifrån dopet och det allmänna prästadömet som däri har sin grund. Utskottet delar därför uppfattningen i kommitténs utredning att det utifrån kyrkans bekännelse icke finns teologiska hinder för ändringen.

Utskottet intar därmed ståndpunkten att medverkan inte innebär något intrång i den prästämbetet anförtrodda sakramentsförvaltningen. Utskottet kan därför inte dela uppfattningen att den föreslagna medverkan skulle ha en kyrklig auktorisation jämförlig med av biskop meddelad *venia concionandi*.

Utskottet vill i detta sammanhang gärna understryka vikten av genomförandet av den i Karlstads domkapitel vid flera tillfällen yrkade utredningen om prästämbetets religiösa karaktär och innebörd. Med den syn utskottet ovan angett kan en sådan ändring inte utgöra villkor för ett ställningstagande i den nu aktuella frågan.

Om den teologiska utgångspunkten för medverkan är dopet och den alla kyrkomedlemmar däri givna delaktigheten av det allmänna prästadömet, kan utskottet icke biträda den i motion nr 35, av herr biskop *Gürtner m. fl.*, framförda uppfattningen, att tillstånd att medverka endast skall kunna avse dem som enligt kyrkans ordning vigts till diakonatet. En sådan inskränkning har, eller kan uppfattas ha, en annan teologisk utgångspunkt än dopet och det allmänna prästadömet.

Inom utskottet har funnits olika meningar angående ställningstagandet till den i motion nr 63, av herr *Johansson m. fl.*, föreslagna lösningen, enligt vilken särskilda regler skulle gälla för diakonatet men biträde vid utdelandet av nattvarden skulle kunna lämnas även andra icke prästvigda än diakoner/diakonissor. Utskottet erinrar om att Diakoninämnden vid remissbehandlingen anför, att särbehandling av diakonatet skulle kunna göras utan att man därvid tog ställning till vinningens teologiska innebörd. Redan den omständigheten att diakoniarbetarna genom utbildning och uppdrag i kyrkan får anses lämpade för den föreslagna medverkan motiverar enligt yttrandet en särställning för diakonatet i regleringen av icke prästvigda kyrkomedlemmars medverkan vid nattvardens utdelande.

Utskottet har efter överläggning stannat i den uppfattningen att särskild reglering för diakonatet inte är nödvändig. Det innefattas i kommittéförslaget. En särskild reglering skulle däremot kunna uppfattas så, att den teologiska utgångspunkten för medverkan icke är dopet och det

allmänna prästadömet. Med hänsyn härtill har utskottet inte ansett sig kunna biträda motionärernas uppfattning.

I fråga om behovet av den föreslagna medverkan anser utskottet detta vara styrkt i kyrkohandbokskommitténs utredningar och vad som i övrigt har framkommit vid ärendets tidigare behandling. Enligt utskottets mening finns det skäl att anta, att behovet kommer att stegras genom nattvardsväckelsen och därav framtvingat distributionsätt (obruten kommunion). Utskottet anser därför att ändringen av detta skäl bör genomföras.

Ett särskilt behov tas upp i motionen nr 84, av herr *Wangby m. fl.*, nämligen förhållandet till predikanter inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Utskottet vill gärna understryka vikten av en godtagbar lösning i vad avser nattvardsfirandet. Samtidigt vill utskottet erinra om att behov av liknande art torde föreligga också i vad gäller andra inomkyrkliga rörelser. Eftersom vidare önskemål av detta slag kan tillgodoses inom ramen för den av kyrkohandbokskommittén föreslagna lösningen finns enligt utskottets mening inte skäl att göra någon särskild reglering avseende predikanter inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Eftersom utskottet avser att tillstyrka kyrkohandbokskommitténs förslag kan det med stöd av vad motionärerna själva anför avstyrka motionen.

I vad gäller den lagtekniska formen för ändringen har ärendet hänvisats jämväl till kyrkolagsutskottet. Beredningsutskottet vill för sin del anföra att den lämpligaste vägen enligt utskottets mening hade varit den av kommittén föreslagna, dvs. en reglering i administrativ ordning. En sådan lösning har också accepterats i majoriteten av remissyttrandena över det förnyade förslaget. Då emellertid regeringen ansett att ändring bör ske i kyrkolags ordning vill utskottet för sin del icke motsätta sig detta. Utskottet vill dock understryka att motiveringen härför endast kan vara att ett formellt kyrkolagsbegrepp tillämpas. Från materiell synpunkt anser icke utskottet ändringen ha kyrkolags karaktär.

Om lag i huvudsak enligt den av regeringen föreslagna utformningen utfärdas torde det jämväl vara erforderligt med ett regeringscirkulär med tillämpningsföreskrifter av det slag som föreslås i kyrkohandbokskommitténs cirkulärförslag.

I fråga om detaljer i förslaget anser utskottet det välbetänkt att tillståndet skall ges av domkapitel. Här ligger en viss garanti för att tillståndet ges endast åt därtill lämpade personer. Enligt utskottets mening är det därför icke erforderligt att, såsom föreslagits bl. a. i motion nr 63, rycka in närmare kompetensbestämmelser än att vederbörande skall vara kyrkomedlem. I tillämpningsföreskrifter skulle däremot kunna införas att vederbörande skall vara döpt och nattvardsberättigad inom Svenska kyrkan. Att i regleringen ange, såsom också föreslagits vid remissbehandling, att medverkan skall ske endast då verkligt behov föreligger

anser utskottet inte vara angeläget. Vad som skall anses vara verkligt behov är inte till sin innebörd klart ens om det anges, att antalet nattvardsgäster skall vara så stort att behov av biträde befinnes påkallat. Också i detta fall torde dock vissa allmänna riktlinjer kunna ges i tillämpningsföreskrifter.

Utskottet har intet att erinra mot den av kommittén i betänkandet s. 166 föreslagna ändringen i 1942 års kyrkohandbok. En i sak motsvarande anvisning bör intas även i gudstjänstordningar som kan komma att antas i samband med behandlingen av huvuddelen av det med regeringens skrivelse överlämnade betänkandet. Utskottet anser det däremot inte avgjort att anvisningen skall intas under motsvarande moment i andra gudstjänstordningar.

På grund av vad som sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att kyrkomötet i skrivelse till regeringen

1) i anledning av regeringens skrivelse, nr 4, i ifrågavarande del och med avslag på motionerna nr 35 och nr 63 i förevarande delar som sin mening i frågan om icke prästvigds biträde vid nattwardsdistribution ville ge till känna vad utskottet i betänkandet anför;

2) i anledning av regeringens skrivelse, nr 4, i ifrågavarande del anhåller om ändring av 1942 års kyrkohandbok 1 kapitlet avdelning I A moment 23 enligt följande:

Efter orden "Kristi blod, för dig utgjutet" insättes följande stycke:

Om icke prästvigd medlem av Svenska kyrkan med vederbörligt tillstånd biträder vid utdelandet, går medhjälparen till altaret när utdelandet skall börja, medverkar vid utdelandet efter tjänstgörande prästs anvisning, uttalar de med utdelandet förenade orden och återgår efter utdelandet till sin plats i församlingen.

B. att kyrkomötet avslår motionen nr 84 i förevarande del.

Stockholm den 12 september 1975

På beredningsutskottets vägnar:

OLOF SUNDBY

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit: ärkebiskopen, biskoparna Askmark, Borgenstierna och Herrlin, herrar Klingert och Lundell, biskop Silén, herrar Gothefors och Gunnarsson, fru Hamilton, herr Henricsson, fru Inez E. Larsson, herrar Norrby, Siljedahl och Wangby.*

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

I. av herr *Henricsson*, som anförde:

Jag kan icke ansluta mig till kyrkohandboks-kommitténs och utskottets uppfattning att teologiska hinder icke föreligger för icke prästvigd att medverka vid nattvardsdistributionen. Enligt den ursprungliga lutherdomen berör denna fråga inte det allmänna prästadömet utan prästämbetet. Vår kyrkas bekännelse klargör att Ordets förkunnande och förvaltandet av sakramenten är uppdrag som enligt Guds ordning givits åt prästämbetet. I Augsburska bekännelsen säges, att evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete har blivit instiftat av Gud för att vi skall kunna få den rätta tron på Kristus (art. 4, Om predikömbetet) och att ingen utan vederbörlig kallelse bör i kyrkan predika offentligen eller förvalta sakramenten (art. 14, Om den andliga ståndet). Varje präst får ta ställning till detta i prästlöftena. Till dessa uppgifter blir prästen vigd (avskild).

Till förvaltandet av nattvarden hör: 1. tillhandahållandet, och 2. utdelandet (distributionen). Distributionen hör till förvaltandet såsom ett mycket viktigt led. Enligt luthersk uppfattning är det vid mottagandet som nattvardsgästen med brödet och vinet undfår Kristi lekamen och blod. Utdelningen till den enskilde nattvardsgästen och dennes mottagande är mysteriets höjdpunkt. Till denna uppgift att räcka brödet och vinet är prästen vigd.

Eftersom distributionen utgör en väsentlig del av sakramentsförvaltningen, bör den enligt luthersk syn utföras endast av dem som av kyrkan kallats och beklätts med detta uppdrag. Enligt romersk syn förläggs tyngden i nattvarden till konsekrationen. Därigenom faller det sig lättare att skilja ut distributionen och att överlämna den åt medhjälpare. För vår evangeliska uppfattning utgör nattvarden däremot en helhet, vars olika delar är lika viktiga. Handlingens enhet från nattvardens början till dess slut får ej brytas sönder.

Enligt min mening föreligger alltså vägande teologiska hinder för den föreslagna reformen. Dessutom vill jag framhålla den oro och osäkerhet beträffande nattvardens innebörd och natur, som denna nyordning kan skapa i församlingarna. Självavårdssynpunkten får inte helt förbises.

Enligt min mening hade sålunda utskottet bort hemställa,
att kyrkomötet i skrivelse till regeringen

- 1) i anledning av regeringens skrivelse, nr 4, i ifrågasvarande del och med avslag på motionerna nr 35, nr 63 och nr 84 i förevarande delar som sin mening i frågan om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution ville ge till känna vad som ovan anförts; samt
- 2) i anledning av regeringens skrivelse, nr 4, anhålla, att den

med skrivelsen överlämnade utredningen om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution icke måtte föranleda någon regeringens vidare åtgärd,

11. av herrar *Lundell* och *Klingert* samt biskop *Herrlin*, vilka anförde:

Vid behandlingen av denna fråga borde beredningsutskottet enligt vår uppfattning ha tagit avgörande hänsyn till Diakoninämndens remissyttrande, vilket refereras i utskottets betänkande.

Enligt detta yttrande skulle en särbehandling av diakonatets medverkan vid nattvardsdistributionen kunna göras utan att man därvid tog ställning till diakonivigningens teologiska innebörd.

Redan den omständigheten att diakoniarbetarna genom sin utbildning och uppdrag i kyrkan får anses lämpade för sådan medverkan motiverar en särställning för diakonatet vid regleringen av icke prästvigds medverkan vid nattvardens utdelande.

På grund av vad som sålunda anförts borde utskottet enligt vår mening ha hemställt om bifall till motionen nr 63, av herr Johansson m. fl. i den del den hänvisats till utskottet.

Bilaga

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE

Nr 30

Till REGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande nr 29 med anledning av dels regeringens skrivelse angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m., dels ock i anslutning därtill väckta motioner, allt såvitt avser fråga om ändring av kyrkolag

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 29 september 1975 har bifallit vad utskottet hemställt.

Stockholm den 30 september 1975

OLOF SUNDBY

Bengt Törnell

Nr 29

Kyrkolagsutskottets betänkande med anledning av dels regeringens skrivelse angående förslag till revidering av den svenska kyrkohandboken m. m., dels ock i anslutning därtill väckta motioner, allt såvitt avser fråga om ändring av kyrkolag

Regeringen har i skrivelse beslutad den 18 juni 1975, nr 4, till kyrkomötet överlämnat utdrag av regeringsprotokoll jämte det av 1968 års kyrkohandbokskommitté avgivna betänkandet Svenska kyrkans gudstjänst, band 1—3 (SOU 1974: 66, 97, 98) och bilagor (SOU 1974: 67, 68) samt remissyttranden för att inhämta kyrkomötets yttrande häröver, bland annat i vad avser fråga om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution. I skrivelsen anföres, att kyrkohandbokskommitténs förslag om icke prästvigds medverkan vid utdelande av nattvarden torde kräva ändring av 11 kap. 10 § 1686 års kyrkolag, och ett utkast till sådan ändring framlägges.

I anslutning till skrivelsen har ett antal motioner väckts, av vilka tre berör den ifrågasatta kyrkolagsändringen. I motion nr 35 av herr biskop *Gärtner m. fl.* hävdas, att uppgiften att medverka vid nattvardsdistribution endast bör anförtros dem som enligt kyrkans ordning blivit vigda till diakoner och diakonissor, och i anslutning härtill hemställs att kyrkomötet måtte för sin del antaga ett i motionen framlagt förslag till lag av sådant innehåll. I motion nr 63 av herr *Johansson m. fl.* förordas ett även i lagtexten angivet företräde för diakoniarbetare. I motionen nr 84 av herr *Wangby m. fl.* hemställs om lagändring avseende Evangeliska fosterlandsstiftelsens predikanter.

Skrivelsen och motionerna har hänvisats till kyrkolagsutskottet såvitt avser ifrågasatt kyrkolagsändring och i övrigt till beredningsutskottet.

Kyrkolagsutskottet har uppfattat den dubbla remissen på så sätt att frågorna om de föreliggande förslagens teologiska motivering och lämpligheten av olika lösningar i sak skall behandlas av beredningsutskottet. Kyrkolagsutskottet inskränker sig därför till en diskussion av vilka åtgärder som bör vidtagas för det fall att kyrkomötet godtager de förslag som beredningsutskottet framlägger för mötet. För det fall att kyrkomötet antager reservationsförslag eller direkt i plenum framställt yrkande, utgår kyrkolagsutskottet från att återremiss till kyrkolagsutskottet aktualiseras.

Kyrkolagsutskottet har inhämtat, att beredningsutskottet i sitt betänkande (nr 1) delar kyrkohandbokskommitténs uppfattning att teologiska hinder för den av kommittén föreslagna ändringen icke föreligger. Den ifrågasatta medverkan bör enligt majoritetens mening motiveras utifrån

dopet och det allmänna prästadömet som däri har sin grund. Eftersom medverkan enligt denna ståndpunkt icke innebär något intrång i den prästämbetet anförtrodda sakramentsförvaltningen borde kyrkolagsändring icke vara erforderlig, men eftersom en sådan ändring i regeringens skrivelse ansetts böra föregå en handboksändring vill man icke motsätta sig den.

I en reservation till beredningsutskottets betänkande yrkas avslag på förslaget om lekmans medverkan vid nattvardsdistribution. I en annan reservation yrkas, att i enlighet med förslaget i motion nr 63 särskilda regler skall gälla för diakonatet.

Utskottet

Under den ovan angivna förutsättningen att kyrkomötet i sakfrågan följer beredningsutskottets betänkande nr 1 synes kyrkomötet — eftersom detta i regeringens skrivelse bedömts såsom erforderligt och kyrkomötet saknar anledning att genom att hävda en motsatt uppfattning i den legislativa frågan fälla förslaget i sak — samtidigt böra för sin del antaga förslag till lag om ändring i kyrkolagen. Därvid bör enligt kyrkolagsutskottets mening den i regeringens skrivelse angivna utformningen följas med en mindre jämkning. Eftersom beredningsutskottet särskilt betonar att prästen alltjämt förvaltar sakramentet och den icke prästvigde medhjälparen icke anförtros någon del i prästämbetets funktion synes ordet "biträder" bättre än "medverkar" täcka beredningsutskottets uppfattning om innebörden av medhjälparens åtgärder. Ordet "biträder" användes också i handboksförslaget.

På grund av vad sålunda anförts hemställer kyrkolagsutskottet, under förutsättning att kyrkomötet bifaller vad beredningsutskottet i sitt betänkande nr 1 hemställt,

att kyrkomötet till regeringen anmäler, att kyrkomötet för sin del antagit förslag till lag om ändring av kyrkolagen i enlighet med till detta betänkande fogad bilaga, samt anhåller att regeringen måtte förelägga riksdagen förslaget till antagande.

Stockholm den 18 september 1975

På kyrkolagsutskottets vägnar
SIGVARD BÄLTER

I detta ärendes slutbehandling inom utskottet har deltagit: herr Bälter, herr Strandberg, herrar Elving, Glimelius, herr biskop Lindegård, herrar Johansson*, Ahrén, Rappe, Jinnegård*, Jönsson, Lindelöw, Petrén, Ytterbrink* och Kristow.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Bilaga

Förslag till

Lag om ändring i kyrkolagen

Härigenom förordnas som följer.

Utan hinder av 11 kap. 10 § kyrkolagen får icke prästvigd medlem av svenska kyrkan biträda vid utdelande av nattvarden om domkapitlet ger medlemmen tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall avse viss församling. Det får meddelas endast efter framställning av pastor och medgivande av kyrkorådet.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-10-23

Närvarande: Statsråden Sträng, ordförande, Andersson, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Proposition om ändring i kyrkolagen

Regeringen har tidigare beslutat (skr 1975: 4) att inhämta kyrkomötets yttrande över 1968 års kyrkohandbokskommittés betänkande (SOU 1974: 66, 97 och 98) Svenska kyrkans gudstjänst, band 1—3, jämte bilagor (SOU 1974: 67, 68) samt remissyttrandena däröver. I betänkandet berörs bl. a. fråga om icke prästvigds medverkan vid nattvardsdistribution. Kyrkomötet har nu anmält sina beslut i denna del (KBU 1975: 1, KLU 1975: 29, kskr 1975: 29 och 30). Kyrkomötet har därvid för sin del antagit ett förslag till lag om ändring i kyrkolagen. Jag anser att den föreslagna lagen bör genomföras och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga lagförslaget.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.